

ایران در اشغال

(اسناد آرشیوهای بریتانیا)

اثر تلاش اتحاد شوروی برای توسعه نفوذش در شمال - مثلاً از طریق جلوگیری از ورود نظامیان ایرانی برای سرکوب آشوبهای ۱۹۴۶ - نیز در این مجموعه بیان شده است. موضوع بحث‌انگیز خروج نیروهای شوروی از ایران که بالاخره در مه ۱۹۴۶ صورت گرفت نیز در این اسناد بررسی شده است؛ تحولی که موجب شد ایران بتواند به عنوان یک کشور مستقل، جنگ را پشت سر بگذارد. ماهیت مناسبات بریتانیا، ایالات متحده و شوروی در آغاز جنگ سرد از دیگر نکاتی است که در این بخش مورد بررسی قرار گرفته است.

با توجه به اقدام پاره‌ای از کتابخانه‌های مهم کشور در خرید برخی از مجموعه‌های پیشین این مؤسسه مانند مجموعه هشت جلدی ایران در خلیج فارس ۱۹۶۶ - ۱۸۲۰، مجموعه یازده جلدی مرزهای ایران و عراق، ۱۹۵۸ - ۱۸۴۰ و از همه مهمتر مجموعه چهارده جلدی تقویم سیاسی ایران ۱۹۶۵ - ۱۸۸۱... جا دارد که مراکز مزبور برای تهیه این مجموعه گرانبها و فراهم آوردن موجبات دسترس پژوهشگران داخلی بدان نیز اقدام نمایند.

Iran Political Development 1941 - 1946: British Documentary Sources. Iran Under Occupation. Edited by A.L.P. Burdett. 13vols., 10,000p.

انتشارات آرکایو ادیشن که مدت زمانی است در زمینه تجدید چاپ اسناد و مدارک موجود در آرشیوهای بریتانیا در مورد تحولات دو قرن اخیر در خاورمیانه کار می‌کند، اخیراً مجموعه جدیدی را در مورد برهه‌های از تاریخ معاصر ایران منتشر کرده

است که در ادامه این یادداشت و به نقل از اطلاعیه مؤسسه مزبور، نکاتی در مورد آن ارائه می‌شود.

تحولات سیاسی ایران ۱۹۴۶ - ۱۹۴۱: منابع سندی بریتانیا با عنوان فرعی **ایران در اشغال** متفقی نام این مجموعه جدید است که در ۱۳ جلد و ۱۰۰۰۰ صفحه، تصویری از هزاران گزارش، نامه، تلگراف و صورت جلسات... مختلف در مورد تحولات ایران در این سالها و همچنین مناسباتش با بریتانیا، شوروی، ترکیه و ایالات متحده را شامل می‌شود.

«ترسیم شمایی از تنش حاصل از تساهل رضاشاه پهلوی نسبت به فعالیت‌های محور در ایران و رخدادهایی که به کناره‌گیری او به نفع پسرش محمدرضا پهلوی منجر شد، سرآغاز این اسناد است. نقش شاه جدید با توجه به زمینه‌هایی چون دسایس سیاسی نخبگان حاکم، انتخابات مجلس در دوره‌ای که آمد و رفت نه نخست‌وزیر را تجربه کرد، و بالاخره از میان برخاستن کنترل دولت مرکزی بر ولایات از جمله مضامینی است که در ادامه این اسناد بررسی شده‌اند. موضوعاتی چون نگرانی‌های متفقی در مورد حفاظت از محورهای ارسالی تدارکات به شوروی، دلواپسی‌های بریتانیا در مورد امنیت منافع نفتی‌اش، طرح برنامه‌های تبلیغاتی با توجه به کمبود آذوقه که به بروز آشوبهایی منجر شد و احساسات ضدانگلیسی را افزایش داد و فرصتی را برای اتحاد شوروی فراهم کرد که آنها به سرعت از آن بهره‌برداری کردند نیز از دیگر نکاتی است که در این اسناد مورد بررسی قرار گرفته است. بالاگرفتن تنش میان شوروی و بریتانیا در